



Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Föreningen JAG
Box 16145
103 23 Stockholm

YTTRANDE
2009-01-29

Betänkandet Möjlighet att leva som andra – Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning (SOU 2008:77)

Föreningen JAGs medlemmar har flera stora funktionsnedsättningar varav en avser den intellektuella förmågan. Till övervägande del är medlemmarna berättigade till personlig assistans. Föreningen JAG har genom sin expert knuten till LSS-kommittén haft tillfälle att delge kommittén synpunkter under utredningsarbetet. I detta remissvar sammanställer vi våra synpunkter på slutbetänkandet. Den hållning som uttrycks i remissvaret är väl förankrad bland Föreningen JAGs medlemmar, som behandlat kommitténs förslag vid ett antal medlemsmöten i olika delar av landet under hösten 2008. Föreningen JAG har även haft diskussioner och samarbete med andra brukar- och handikapporganisationer i remissarbetet.

Bakgrund och sammanfattning

LSS betydelse för personer med funktionsnedsättningar kan knappast överskattas. Den var en revolutionerande reform, riktad till personer med de allra största behoven av stöd och service. Den enskilde tillåts bära ett eget ansvar för sitt liv och vara expert på sina egna behov liksom andra människor. Rätten till personlig assistans ger möjlighet till ett liv i frihet. Det faktum att LSS är en rättighetslag säkrar maktbalansen mellan samhället och medborgaren på ett positivt sätt.

Med åren har allt fler människor med funktionsnedsättningar valt personlig assistans, som har ersatt både annan samhällsservice och anhörigas oavlönade insatser. Det har samlat en växande andel av de totala kostnaderna för service till personer med funktionsnedsättningar hos staten. Detta har setts som ett problem och i direktiven till LSS-kommittén angavs därför målet att dämpa statens kostnadsutveckling för personlig assistans.

I och med flera tilläggsdirektiv har LSS-kommittén haft ett mycket brett uppdrag, och mycket tid har behövt användas till principdiskussioner och övergripande utredningsarbete. Vi ser att flera av de slutliga konkreta förslagen hade behövt tydligare faktaunderlag och djupare konsekvensanalyser. I några för JAGs medlemmar viktiga frågor tycks kommittén ha tagit fasta på ogrundade rykten vilket har lett till i vårt tycke helt felaktiga överväganden.

Kommittén har klargjort att LSS inriktning på personer med de största behoven ska bestå. Det är mycket glädjande. Dessvärre är det så att flera av kommitténs förslag skulle drabba just personer med de allra mest omfattande behoven. Det gäller särskilt förslagen att vuxna för

försäkringskassan ska kunna visa både grundläggande behov och andra behov för rätt till assistansersättning, samt borttagandet av det femte grundläggande behovet ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om den funktionshindrade”. Förslag som innebär att personer förlorar rätten till personlig assistans beskrivs ibland som att dessa hänvisas till andra samhällsinsatser. Vi vet av erfarenhet att personer med omfattande behov i praktiken istället väljer att bli beroende av anhörigas obetalda insatser och därmed förlorar sin självständighet. Det får stora konsekvenser också för anhörigas möjlighet att förvärvsarbeta och leva ett normalt liv, vilket traditionellt oftare drabbar kvinnor.

Föreningen JAG redovisar nedan sina synpunkter på delar av kommittébetänkandets innehåll. Vi har valt att ordna synpunkterna under tre huvudrubriker: Övergripande synpunkter på lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning (LSS), Insatsen Personlig assistans samt Andra insatser.

Lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning (LSS)

LSS kvar som rättighetslag

Föreningen JAG ser med stor tillfredsställelse att lagen behåller sin karaktär av rättighetslag. Personer med stora funktionsnedsättningar riskerar alltid att få sina behov ifrågasatta, inte minst i ekonomiskt ansträngda tider. En individuell rätt är ett ovärderligt verktyg för att kunna förverkliga de handikappolitiska målen.

Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans

För JAGs medlemmar har frågan om huvudmannaskapet för den personliga assistansen vållat mycket stor oro. Många medlemmar har erfarenhet av personlig assistans före 1994, då med kommunen som huvudman. Det var svårt för kommunerna att erbjuda enskilda medborgare det självbestämmande över insatsen och den respekt för integriteten som definierar personlig assistans. Staten har däremot genom försäkringskassorna visat sig klara denna uppgift mycket bra. Man kan nu bli sedd som andra kommunmedborgare, och inte utpekad som en person som belastar den lokala budgeten med stora belopp. Vi upplever därför en stor lättnad över att kommittén föreslår ett bibehållet och utökat ansvar för staten.

JAG har till kommittén framfört önskemål om ett statligt huvudmannaskap för hela LSS, som vi anser skulle stärka möjligheten till självständighet och valfrihet för alla personer med omfattande funktionsnedsättningar, framför allt de som behöver ett långsiktigt och mer kvalificerat stöd för att leva som andra. En sådan reform avvisas idag av kommittén, men vi ser ändå med viss förhoppning på att man i betänkandet lämnar frågan öppen för framtida diskussioner.

Införandet av LASS i LSS, som blir en samlad lag om sociala tjänster

LASS föreslås tas bort, även om assistansersättningen fortfarande finansieras av staten och handläggs av försäkringskassan. Denna lösning resulterar i möjligheten till tillsyn över och tillstånd för assistansanordnare, vilket visat sig nödvändigt. JAG är medveten om orsakerna till förändringen och accepterar detta.

Den föreslagna lösningen försvagar emellertid grundidén med personlig assistans som en ren service, som den enskilde använder för att kompensera sina funktionsnedsättningar, väljer hur den ska utföras och kvalitetsbedömer. Istället leds tankarna tillbaka mot personlig assistans som

ett socialt omhändertagande stöd, kontrollerat och kvalitetsbedömt av samhället. Den enskilde tappar makt. Vi skulle egentligen vilja se motsatt utveckling, genom att även på andra områden i LSS införa ett statligt huvudmannaskap med valfrihetspeng.

Särskild reglering av skyddsåtgärder

Kommittén förespråkar en reglering av skyddsåtgärder i verksamheter med stöd, service, omsorg och omvårdnad för personer med funktionsnedsättningar. Vi vänder oss kraftfullt mot detta. Det vore mycket farligt att specialreglera tvångsåtgärder mot personer med funktionsnedsättning i lag. Det vore en återgång till traditionellt institutionstänkande, och skulle medföra stor risk att sådana åtgärder systematiskt används av rationaliseringsskäl i verksamheter och boenden, eftersom det kan minska behovet av personal. Föreningen JAG vet genom sitt nära samarbete med brukarorganisationerna i Norge att den norska lagstiftning, som kommittén hänvisar till, har fått oacceptabla konsekvenser. Den har visat sig innebära en värderingsförskjutning bland omsorgspersonal och har givit legitimitet åt bestraffningar och andra kränkande övergrepp mot personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

Det saknas idag laglig grund för tvångsåtgärder inom ramen för LSS-insatser, som är frivilliga för den enskilde och endast utförs på den enskildes begäran. LSS markerar respekten för den enskildes självbestämmande och integritet. Övrig svensk lagstiftning gäller och räcker för att komma åt våld och andra övergrepp riktade mot personer med funktionsnedsättning liksom mot andra svenskar. En otillåten användning av tvång och våld mot personer inom LSS-verksamhet måste istället uppmärksammas genom polisanmälan och anmälan om missförhållanden, och förebyggas genom ökad kunskap hos både användare och personal samt ett medvetet kvalitetssäkringsarbete.

LSS personkrets

Kommittén föreslår att de diagnosbaserade personkretsarna ska bestå. Man har valt att inte ändra till en enhetlig personkrets såsom JAG förespråkat. Vi anser att det är onödigt och otidsenligt att göra en gruppering efter diagnoser.

Generell 65-årsgräns för nybeviljande av insatser enligt LSS

Redan idag är efterfrågan på nya LSS-insatser efter fyllda 65 år mycket begränsad. Föreningen JAG har inga invändningar mot förslaget under förutsättning att det kompletteras med en möjlighet för den enskilde att byta en LSS-insats mot en annan även efter pensionsåldern. Annars uppstår negativa konsekvenser för den som inte har personlig assistans i daglig verksamhet, utan får sin service av verksamhetspersonalen under dagtid. För daglig verksamhet stadgas pensionsåldern 67 år – en ålder då det är för sent att ansöka om nya LSS-insatser. Kommitténs förslag innebär därför att det endast är personer som bor i gruppboende som kan fortsätta sin dagliga verksamhet till 67 års ålder, övriga måste ”pensionera sig” i god tid före 65 för att kunna söka annan insats under dagtid.

Införande av ett barnperspektiv i LSS

Föreningen JAG instämmer med kommitténs uppfattning att Barnkonventionens principer om hänsyn till barnets bästa, barnets rätt till relevant information och rätt att komma till tals bör införas i LSS. Vi anser också att det är bra att införa obligatorisk registerkontroll av anställda till barn (utom vårdnadshavare) inom LSS-verksamheter.

LOV

Vi är övertygade om att användning av LOV är ägnad att medföra en ökad valfrihet som är mycket positiv för LSS-berättigade personer. Vi anser därför i likhet med kommittén att regeringen bör tydliggöra att LOV även är tänkt att gälla kommunala LSS-insatser. Man får dock inte förväxla möjligheten att välja vilket företag som ska utföra insatsen med den valfrihet som personlig assistans innebär avseende vilken person som ska ge servicen.

Insatsen personlig assistans

Den enskilde kan ta samma ansvar som andra för kvalitet och utförande av sin personliga assistans med stöd av legal företrädare

Vi välkomnar detta klagörande från kommittén. Det är ett viktigt och välbehövligt uttalande för personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Skrivelsen är ägnad att stärka respekten för individens självbestämmande och markerar överhuvudtaget synen på individen som utövare av rättigheter och skyldigheter, även om det finns behov av beslutsstöd från en legal företrädare. Detta uttalande bör lyftas fram och finnas väl synligt i propositionen.

Krav att personer över 21 år ska kunna visa både grundläggande behov och andra behov för rätt till assistansersättning

JAGs uppfattning är att alla människor har andra behov utöver omvårdnad. Förslaget är djupt diskriminerande, och oförenligt med den syn på människor med funktionsnedsättningar som uttrycks i Sveriges åtaganden om mänskliga rättigheter liksom i Sveriges handikappolitiska plan. Förslaget speglar en allt annat än humanistisk människosyn, genom ett direkt ifrågasättande av livets värde för personer med intellektuella och mycket omfattande funktionsnedsättningar. Det är oacceptabelt att på detta sätt möjliggöra bedömningen att vissa människor med funktionsnedsättning inte kan vara aktiva i samhället, delaktiga i sina egna liv eller överhuvudtaget ha nytta av något annat än omvårdnad.

Risken är dock påtaglig för att personer med mycket stora grundläggande behov och en kommunikation som inte är tydlig för alla kommer att bedömas av försäkringskassan som icke delaktiga, och därför inte assistansberättigade. Det är personer som i allra högsta grad tillhör ”kärnan” i LSS målgrupp, med flera omfattande funktionsnedsättningar och ett stort och livslångt behov av personligt utformad service, ofta dygnet runt. Personlig assistans är för dessa personer ett nödvändigt medel för att uppnå delaktighet och självbestämmande i livet, även om det kan ta lång tid att nå dit.

Kommitténs resonemang i denna fråga är mycket otydligt, och vi anser att man blandat ihop mål och medel. Man inleder med att peka på ursprungstanken att personlig assistans ska vara ett verktyg för den enskilde att uppnå delaktighet i samhällslivet. Men i nästa mening menar man att behoven för personer som inte redan är delaktiga bör tillgodoses genom andra kommunala insatser. Därefter vänder man tillbaka till åsikten att ett aktivt liv och delaktighet i samhället är en målsättning, och att ”uppnådd målsättning är däremot ingen förutsättning för att stödet ska kunna beviljas”. Ändå föreslår kommittén just denna begränsning. Detta är obegripligt.

Underlaget för kommitténs överväganden i denna fråga är dessutom bristfälligt. Man vet inte vilka personer som idag beviljats assistans för huvudsakligen grundläggande behov. Kommittén erkänner att ”vi vet dock inte om det beror på att personerna ifråga har ett så omfattande behov

av omvårdnad att det inte är aktuellt med andra personliga behov, eller om det handlar om personer som klarar sig själva i stort men behöver viss punktviss hjälp med de grundläggande behoven”.

Förslaget föranleder inte heller några beräknade kostnadsminskningar. Vi befärrar att kommitténs förslag kommer att drabba många av JAGs medlemmar och kräver därför att förslaget inte genomförs.

Borttagandet av det femte grundläggande behovet ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om den funktionshindrade”

Likasa vänder vi oss med kraft emot kommitténs förslag att ta bort det femte grundläggande behovet. Förslaget motiveras av att den övervakning och tillsyn som ibland bedömts ingå saknar förankring i assistansreformens intentioner. Mot detta invänder vi, att det idag inte endast är s.k. skydds- eller begränsningsåtgärder för personer med psykiska funktionsnedsättningar som hänförs till detta behov, utan att det framför allt handlar om kvalificerat stöd på grund av intellektuella funktionsnedsättningar, stöd för andning och vid epilepsianfall och liknande.

Kommittén sätter dessutom felaktigt ett likhetstecken mellan ”övervakning och aktiv tillsyn” och ”skydds- och begränsningsåtgärder” som innefattar tvång. Av de personer som har behov av aktivering, tillsyn eller övervakning är det troligen en liten minoritet som har ett stöd som innefattar skydds- eller begränsningsåtgärder. Ofta rör det sig snarare om kvalificerad hjälp att tolka intryck, orientera sig i tillvaron, förutse konsekvenser av sitt handlande och överhuvudtaget nå en begriplig struktur i vardagslivet. Sådant stöd ges med respekt för den enskildes självbestämmande och integritet och förebygger samtidigt behovet av begränsningsåtgärder.

Kommittén föreslår att de andra behov som nu ingår i det femte grundläggande behovet istället ska innefattas i ”hjälp vid aktiviteter i samband med boende, delaktighet i samhällslivet, egenvård eller i särskilda situationer”. Dessa behov ger dock rätt till assistans endast under förutsättning att de fyra första grundläggande behoven överstiger 20 timmar per vecka. I annat fall blir personen helt utan personlig assistans, och hänvisas till andra LSS-insatser. Föreningen JAG ser att detta kan komma att drabba många personer med autism, psykiska eller intellektuella funktionsnedsättningar.

Vi anser att det femte grundläggande behovet istället ska behållas, med ett klargörande i lagtexten att lagens insatser inte får användas för tvång eller begränsning mot den enskilde.

Borttagande av den kommunfinansierade personliga assistansen

Kommittén vill ta bort personlig assistans som insats för personer som inte uppfyller kravet på 20 timmar grundläggande behov per vecka. En ny LSS-insats, personlig service, föreslås till viss del ersätta den personliga assistansen.

Vi ser tydligt att de alternativ som kommittén pekar på för denna grupp inte kommer att täcka behovet. Förändringen skulle beröra ca 3 000 personer som har efterfrågat, aktivt ansökt om och beviljats LSS-assistans. En del av dem har, som kommittén konstaterar, ett totalt assistansbehov på betydligt mer än de 40 timmar som föreslås bli gränsen för den nya insatsen personlig service. Därtill kommer att barnen helt har förbisetts i utredningen. Många barn har idag LSS-assistans, och de föreslås inte få rätt till personlig service.

Föreningen JAG ser det som mycket angeläget att kommunerna även fortsättningsvis åläggs att erbjuda en service som i allt väsentligt fungerar som personlig assistans, med hög grad av

självbestämmande över t ex val av assistenter, timmarnas förläggning och val av anordnare. Sådana krav måste definieras tydligt i lagen, det räcker inte med de allmänna skrivningarna som gäller hela LSS. Det är också viktigt att inte begränsa insatsen till 40 timmar per vecka. Den som behöver fler timmar mister annars möjligheten till ett självständigt liv med stöd enligt LSS.

Den enda rimliga lösningen vore att behålla den kommunala insatsen personlig assistans oförändrad till definition och innehåll, men ge den en ny benämning för att undvika sammanblandning med den statligt finansierade assistansen. Även då vore det dock bra att berika LSS med en ny insats som ”personlig service med boendestöd”. Det skulle ge ökad valfrihet för personer som idag inte har rätt till personlig assistans men har stora behov av personligt stöd med kontinuitet. Det är dock olyckligt att i benämning och definition göra en koppling till bostaden. Behov som idag tillgodoses t ex genom ledsagarservice uppstår oftare på andra platser, vid aktiviteter och resor. Vi ställer oss också frågande till definitionen av boendestöd, om ” eget boende” innebär ett krav på att bo ensam?

Vi vill också påpeka att det är direkt felaktigt att vid tidsberäkningen av de grundläggande behoven endast ta hänsyn till tid/behov som inte tillgodoses på annat sätt. LASS 20-timmarströskel har inte ett självständigt värde, utan dess syfte är att det ska kunna avgöras om en person har så stora och personnära behov att han eller hon rätteligen ska höra till kretsen av assistansberättigade personer. I så fall ska assistansersättning beviljas för både grundläggande och andra personliga behov i det dagliga livet. Huruvida viss tid/vissa behov tillgodoses på annat sätt bör undersökas i ett senare led, när det är fråga om att bestämma antalet assistanstimmar.

En aktiv, tydlig och systematisk tillsyn över LSS-insatser. Tillstånd för assistansanordnare

Föreningen JAG har inga invändningar mot förslaget, som är ägnat att stärka den enskildes valfrihet och assistansens kvalitet generellt. Vi framhåller dock att utgångspunkt för kvalitetsarbetet måste vara den assistansberättigades upplevelse av assistansen och dess effekter. Vi tycker att det är bra att kommittén lyfter fram vikten av en mer personlig arbetsledning för höjd kvalitet.

Det nuvarande familjeperspektivet i LSS saknas dock i kommittébetänkandet. Kommitténs uppfattning att föräldrar som personliga assistenter åt sina barn medför bristande kvalitet är enligt vår mening ogrundad. Föräldrar kan dock liksom andra personliga assistenter naturligtvis behöva stöd och utbildning om sin yrkesroll.

Barns möjlighet till frigörelse är i hög grad avhängigt av tillgången till en av de viktigaste förutsättningarna: personlig assistans. Vill man verka för barns frigörelse bör man därför göra det enklare för barn att få personlig assistans. Det vore olämpligt att ålägga assistansanordnaren ett ansvar för att initiera en frigörelse åt barnet, eftersom föräldrarna – utöver barnet självt – som regel är de representanter som anordnaren har att föra dialog med om barnets situation och välmående.

En enhetlig modell för utredning och beräkning av samtliga behov ska införas i LSS, liksom riktlinjer för rätten till personlig assistans

Vi kan liksom kommittén se behovet av en mer enhetlig tillämpning och en rättssäker handläggning av assistansärenden. I betänkandet beskrivs olika behovsbedömningsmodeller. Den s.k. Örebro-modellen att endast bevilja assistans för preciserade aktiviteter men inte för tiden däremellan lyfts fram som föredömlig. Föreningen JAG tycker att detta är fel väg att gå. Metoden innebär för det första en integritetskränkande detaljredovisning av de allra mest intima och

personliga behoven. För den som har ett tydligt kontinuerligt behov av personlig assistans hela eller större delen av dygnet upplevs metoden dessutom som fullständigt meningslös. För det andra är risken uppenbar att den sökandes liv inte ses som en helhet, så att flexibilitet och individuella val försvåras. Målet med hela behovsbedömningen riskerar också att komma i skymundan; syftet är att tillgodose behovet, inte att mäta det. Föreningen JAG skulle därför hellre se en mer genomarbetad processtyrning, där den enskildes behov bara ska granskas så mycket som är nödvändigt. En sådan modell förutsätter naturligtvis en satsning på utbildning till försäkringskassans handläggare.

Ett kommittéuttalande som oroar oss är att det främst bör vara behov av praktisk hjälp som tillgodoses av personlig assistans, med hänvisning till propositionen och riksdagsbehandlingen inför LSS-ändringarna 1996. Vi vill erinra om att den skrivning som finns i propositionen om detta avvisades av riksdagen, som såg det angeläget att inte inskränka rätten till assistans för personer som behöver ett kvalificerat motiverings- och aktiveringsstöd.

JAG finner det också mycket vanskligt att ange som mål ett riksgenomsnitt på 100 beviljade timmar per vecka. Ett sådant mål kan verka styrande för varje försäkringskassa för att försöka hålla snittet i sitt område, oavsett de individuella behovens storlek.

Differentierat schablonbelopp för OB-tid resp. annan tid i assistansersättningen

Föreningen JAG välkomnar detta förslag som innebär en mer rättvis kostnadsersättning och att man nu äntligen tar hänsyn till att olika assistansanvändare har olika behov i sin assistans. JAG har flera gånger tidigare framfört förslag på ett schablonbelopp i flera nivåer, för att dämpa de stora orättvisor som uppstod i samband med schabloniseringen 1997. Differentieringen är också ett effektivt sätt att förhindra övervinster i vissa assistansföretag som nu endast väljer ”lönsamma” brukare med liten andel OB-tid.

Sjuklönersättning ska ingå i assistansersättningens schablonbelopp

Vi ser mycket positivt på detta förslag. Det nuvarande systemet med ansökan och förvaltningsbeslut för varje assistents sjukperiod kräver oproportionerligt stora administrativa insatser från både enskilda assistansberättigade och kommuner. Förslaget innebär också att arbetsgivare för personliga assistenter får samma incitament som alla andra arbetsgivare att arbeta för att minska ohälsa och sjukfrånvaro. Vi vill dock understryka vikten av att den ekonomiska ersättningen inom schablonbeloppet blir tillräckligt stor för att täcka dessa kostnader.

Den delen av schablonbeloppet som avser övriga kostnader ska räknas upp med nettoprisindex

Enligt kommittén har en överkompensation skett, eftersom hela schablonbeloppet hittills räknats upp med löneutvecklingen. Man anser därför att den del av schablonbeloppet som inte avser assistentlöner, ibland slarvigt kallad ”administrationsdelen”, bör minska. Den del som avser övriga kostnader utgörs dock också huvudsakligen av lönekostnader, som ökar årligen. Det gäller exempelvis kostnader för assistenters lön under utbildning och handledning, ersättning till arbetsledare i assistansen, samt administrativ personals lön. Övriga kostnader inom denna del är t ex kursavgifter och handledararvoden. Enligt kommittén ska kompetenshöjning på alla nivåer prioriteras, vilket vi tycker är mycket viktigt och positivt. Förslaget att minska ”administrationsdelen” rimmor dock illa med denna målsättning, eftersom det faktiskt innebär att det ekonomiska utrymmet för utbildning minskas. Föreningen JAG motsätter sig av dessa skäl förslaget, och framhåller att det finns starka skäl att även fortsättningsvis räkna upp hela schablonbeloppet som hittills.

Rätt till assistans vid sjukhusvistelse

I betänkandet föreslås den assistansberättigade kunna behålla sin statliga assistansersättning under sjukhusvistelse i upp till sex månader om särskilda skäl föreligger. Föreningen JAG anser att detta är ett efterlängtat och mycket bra förslag som ger en ökad trygghet för både assistansberättigade och anställda.

Dubbelassistans ska beviljas först när det står klart att inte hjälpmedel och bostadsanpassning kan tillgodose behoven.

Vi förstår kommitténs resonemang om att dubbelassistans inte ska användas som alternativ till tekniska hjälpmedel. Förhoppningsvis kan förslaget leda till att den enskilde får bättre tillgång till hjälpmedel och bostadsanpassning. Vi ser det som särskilt angeläget att arbeta för att personer med funktionsnedsättning ska ha tillgång till hjälpmedel på fritiden. Hjälpmedel och bostadsanpassning är ofta en bättre lösning för den enskilde än att ha dubbelassistans, och det är betydligt billigare för samhället.

Det är dock, som kommittén skriver, mycket viktigt att möjligheten till dubbelassistans finns kvar. Inte minst för att personer med omfattande funktionsnedsättningar ska kunna leva ett aktivt liv, kunna röra sig i otillgängliga miljöer och vara delaktiga i samhällsgemenskapen – själva syftet med assistansreformen.

Rätt till personlig assistans i ”annan särskilt anpassad bostad”

Enligt kommitténs författningsförslag ska personlig assistans inte beviljas för tid då den enskilde bor i annan särskilt anpassad bostad (LSS 5 kap. 5 § p. 3). Vi förutsätter att denna begränsning inte var avsedd av kommittén, utan att den som bor i en särskilt anpassad bostad även fortsättningsvis ska kunna välja personlig assistans. Lagrummets lydelse bör därför ändras i denna del.

Andra insatser

Rätt till daglig verksamhet för personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkrets 3 som är beviljade aktivitets- eller sjukersättning

Detta förslag skulle tillgodose ett eftersatt behov hos många personer och Föreningen JAG är positiv. Vi håller också med kommittén om att det bör ställas högre krav på innehållet i daglig verksamhet, och att det ska vara en meningsfull sysselsättning efter individuella behov. Idag upplevs insatsen av många JAG-medlemmar som undermålig, ibland som ren förvaring. Många vittnar om att dagliga verksamheter tycks fungera allra sämst just för personer med de allra mest omfattande funktionsnedsättningarna och kommunikationssvårigheter.

Vi är däremot tveksamma till om den aktivitetsplan som föreslås kommer att ge önskat resultat. Det är inte brist på planering som idag är det största problemet. En tydligare definition av insatser och en höjd ambitionsnivå i lagen skulle kunna bidra till att förändra attityder, synen på vad en meningsfull verksamhet ska innehålla, och synen på deltagaren som en individ med egna resurser. Vi kan också se att en alltför fast struktur och planering riskerar att ”låsa fast” deltagaren

i vissa förutbestämda aktiviteter. För att alls fungera måste en aktivitetsplan fortlöpande revideras i utvecklingssamtal, precis som görs i arbetslivet i övrigt

Föreningen JAG förespråkar starkt en valfrihetspeng inom just daglig verksamhet. Många yngre medlemmar är motvilliga till att inträda i ett yrkesliv i traditionella dagcenter. De drömmer om resurser att själva hitta en plats i arbetslivet såsom andra väljer yrkesinriktning. Det kan handla om att välja en daglig verksamhet i annan kommun eller med en annan utförare, men det kan också handla om att kunna göra en uppgörelse med ett företag på orten om att ansvara för vissa arbetsuppgifter och ingå i en arbetsplatsgemenskap.

Bostadsformer för vuxna definieras i LSS

Föreningen JAG tycker att det är bra att insatsen ”annan särskilt anpassad bostad” är kvar. Den har hittills inte använts mycket, men kan komma att öka i betydelse om den lyfts fram på detta sätt.

Hjälpmedel

En mycket angelägen fråga för Föreningen JAGs medlemmar är tillgången till tekniska hjälpmedel i den dagliga livsföringen, som idag inte är tillfredsställande. Exempelvis nekas enskilda på många ställen i landet personliga hjälpmedel under fritiden, vilket i hög grad hindrar den enskilde från att leva som andra. Vi anser att en individuell rättighet till hjälpmedel vore ett viktigt led i att nå de handikappolitiska målen, och bör införas i LSS.

Slutord

Genom assistansreformen har Sverige som inget annat land tydligt tagit ställning för mänskliga och medborgerliga rättigheter och jämlika livsvillkor för människor med mycket omfattande funktionsnedsättningar. Internationellt har Sveriges nytänkande rönt stort intresse och inspirerat till förändringsarbete bl.a. när det gäller institutionsvård. Samtidigt som vi kan känna en rättmätig stolthet över det som uppnåtts har Sveriges regering och riksdag ett ansvar att förvalta reformen och fortsätta arbetet mot de handikappolitiska målen. För Föreningen JAGs medlemmar har LSS inneburit betydligt ökade förutsättningar för ett liv i frihet, och vi hoppas och tror på en fortsatt utveckling av LSS i den riktningen.

För Föreningen JAG,

Magnus Andén, ordförande
Genom Gerd Andén, god man

Föreningen JAG

Klara Södra Kyrkogata 1 • Box 16145, 103 23 Stockholm • Tel: 08-789 30 00 • Fax: 08-20 20 85
E-post: foreningen@jag.se • Hemsida: www.jag.se